

Tóth-Máthé Miklós

Emlékeim Vas Horácról

1. A találkozás. Töpörke Árkos, az ambiciózus irodalomtörténész és kritikus egy szállodai illemhely bejáratánál találkozik Vas Horáccal, a jelentős, idős íróval. Töpörke befelé igyekszik, Vas Horác pedig kifelé, és az így kitáruló ajtónyílásban óhatatlanul egymásnak ütköznek.

– Pardon, kedves mester! – mondja Töpörke Árkos.

– Nem tesz semmit – mondja Vas Horác, és kilép az ajtón. Töpörke pedig beljebb hatol a helyiségbe a dolgát elvégezni.

Néhány nappal később Vas Horác meghal. Nekrológok, pályatársak, barátok visszaemlékezései jelennek meg a különböző lapokban, közöttük Töpörke Árkosé is.

2. Utolsó találkozásom Vas Horáccal. Mindnyájunk életében akad olyan találkozás, mely önmagában is felejthetetlen, és amit még inkább felejthetlenné tesz a kegyetlen halál. Így gondolok most már én is utolsó találkozásunkra Vas Horáccal. Akkor már látszott a mesteren a halál kézjegye, sápadt, inkább szürkés arccal közeledett felém és nyújtotta kézfogásra lesoványodott, egy madár szárnyára emlékeztető kezét.

– Szervusz, kedves Árkos öcsém! – mondta kissé fátyolos hangon, míg jól ismert, kutató tekintetével végigpásztázott az arcomon.

– Szervusz, drága Horác bátyám! – mondtam, és kicsit meg is hajoltam, ahogy az a nagy egyéniségeknek dukál. – Min dolgozol most?

– Semmin – legyintett fáradtan a mester –, csak nézelődöm ebben a fe-

je tetejére állított világban, ahol amolyan átutazó voltam.

– Miért beszélsz múlt időben? – kérdeztem értetlenül. – Hiszen itt vagy, közöttünk vagy, és jó tudni, hogy erős fényű, szellemi lámpásként mutatod nekünk az utat.

– Kialudtam – mondta rezignáltan a mester válaszul hasonlatomra, és a kitűnő íróhoz mértén még hozzátette: – Éppen csak a kanócom pislákol már.

– Ne haragudj, Horác bátyám, de én ezt képtelen vagyok elhinni. Nemrégén olvastam egy remek novelládat a Bugyor című folyóiratban, és még most is a hatása alatt állok.

– Negyven éve írtam – mondta a mester. – És te csak most olvastad? Egyébként teljesen mindegy. Az már nem is én vagyok. Az egy fiatalember, aki valaha voltam, lehettem.

– Te most is fiatal vagy, Horác bátyám. Szellemed már régen túllépte a biológiai határokat, és szabadon szárnyal. Mi lettünk öregek közben.

– Így érzed? – nézett rám a mester, majd fanyarul elmosolyodott. – Akkor, tudod mit, ezentúl én szólítalak téged bátyámnak, és te meg öcsémezz csak le nyugodtan.

– Na látod, a humorod is a régi! – mondtam kis nevetéssel szűrten. – Az a sajátságosan Vas Horác-os, mely leginkább a kökény fanyar ízére emlékeztet. Ezt is hiányoljuk tőled mostanában.

– Lehet, hogy nektek hiányzik – mondta a mester –, de nekem nem. Ez egy humortalan kor, amelyben, úgy érzem, mintha mindig félrevernék a harangokat.

– Jól látod – mondtam –, de hát mit tehetnék, most kell élni.

– Most – adott nekem szűkszávuán igazat a mester, amiből kiéreztem, hogy igenis akart még élni. Akart még tenni, írni, de a szörnyű halál megakadályozta ebben. Vas Horác elment, és mi itt maradtunk árva magunkban azzal a roppant szellemi örökséggel, amit ránk hagyott. Becsüljük meg ezt!

3. Olvasóimhoz. Köszönöm mindazon leveleket, melyekben az *Utolsó találkozásom Vas Horáccal* című írássomra reflektálva arra kérnek, hogy írjam meg egyéb emlékeimet is a mesterről. Ezeknek a kéréseknek, már-már követeléseknek nem tudok ellenállni, és elhatároztam, hogy eleget teszek nekik. *Emlékeim Vas Horácról* címmel könyvet írok a nagy íróról, melyben méltó emléket állítok neki. Bízom benne, hogy Vas Horác tisztelői örömmel fogadják majd.

Töpörke Árkos

4. Könyvismertetés (részlet).

A mindinkább sűrűsödő memoárirodalomban előkelő hely illeti meg Töpörke Árkos visszaemlékezését Vas Horácról. Elsősorban azért, mert nem a mester műveire helyezte a hangsúlyt, azok filológiai tárgyalására, hanem az embert igyekszik közel hozni az olvasókhoz. Nem a Parnasszus magasságában mutatja be a jelentős tollforgatót, hanem a hétköznapi agyagos talaján menetelteti, esendőségeit sem titkolva el, miáltal a könyv végére szinte személyes ismerősünké válik. Töpörke Árkos sok apró megfigyeléssel, olykor talán intimnek is tűző részletezéssel állítja elibénk és teszi ismét élővé Vas Horácot. Az egész könyvön érződik, hogy esztendőkre visszamenő, hosszú és bensőséges kapcsolat fűzte a nagy íróhoz.

5. Interjú Töpörke Árkossal. Bátoran nevezhetjük az esztendő könyvének Töpörke Árkos *Emlékeim Vas Horácról* című memoárját. A szerző csak nehezen szánta el magát az itt következő beszélgetésre, mert, mint mondta, ebben az esetben szeretne inkább háttérben maradni.

– Mindig ilyen szerény?

– Nem erről van szó – hárítja el a kérdésre adandó választ Töpörke Árkos. – Csak tudatában vagyok annak, hogy nem az én személyem a fontos. Kizárólag néhai Vas Horác, aki úgy hagyott itt minket, hogy mindnyájan adósai maradtunk. Anyagi és erkölcsi elismerésben egyaránt.

– Ez önre a legkevésbé vonatkozik, hiszen könyvével maradandó szellemi emlékművet állított az írónak.

– Még nem egészen. És hogy a hasonlatánál maradjak, ez csak a talpata annak az emlékműnek.

– Újabb könyvre, netán könyvekre készül?

– Ahogy mondja. És az özvegyével egyetértésben ki szeretnék adni Vas Horác hátrahagyott kézirateit. Ezenkívül, ugyancsak az özvegy beleegyezésével, Vas Horác-alapítványt hozunk létre. Ebből minden évben díjazni fogjuk azokat az irodalmárokat, akik leginkább Vas Horác szellemiségében teszik a dolgukat.

6. Újsághír I. Az első alkalommal kiosztásra került Vas Horác-díjat Töpörke Árkos irodalomtörténész kapta *Emlékeim Vas Horácról* című memoárjáért. Az emléklakettet – Tűz Huba szobrászművész alkotása – és a vele járó pénzüsszeget az író özvegye nyújtotta át a meghatott jutalmazottnak.

7. Újsághír II. A tizenkettedik alkalommal kiosztásra került Vas Horác-díjat – mint eddig minden évben – Tö-

pörke Árkos irodalomtörténész kapta *Újabb emlékeim Vas Horácról* című memoárjáért. Az emléklakettet – Tűz Huba szobrászművész alkotása – és a vele járó pénzüsszeget az időközben elhunyt Vas Horácné helyett az író fia, ifj. Vas Horác nyújtotta át az igen meghatott díjazottnak.

8. Emléktáblát lepleztek le Vas Horác szülőházán. Gesztenyés kis falu a Mátra tövében. Itt született Vas Horác, akinek szülőházán – mely emlékműzeumként is szolgál majd a jövőben – emléktáblát lepleztek le. Avatóbeszédet a jeles Vas Horác-kutató, Töpörke Árkos mondott. Közreműködött Perc Adorján Kossuth-díjas színművész, aki részleteket olvasott fel Töpörke Árkos *Még mindig emlékszem Vas Horágra* címet viselő készülő memoárjából. Az ünnepséget követően Baranga Ernő polgármester fogadást adott a megjelentek tiszteletére.

9. Újsághír III. A harmincnegyedik alkalommal kiosztásra került Vas Horác-díjat – ahogy ez már hagyománynak is tekinthető – ismét Töpörke Árkos irodalomtörténésznek ítélték oda, *Örökké emlékezem Vas Horágra* című munkájáért. Az emléklakettet – néhai Tűz Huba szobrászművész alkotása – és a vele járó pénzüsszeget a fájdalomosan korán elhunyt ifj. Vas Horác helyett az író unokája, legifjabb Vas Horác nyújtotta át a könnyeivel küszködő kitüntetettnek.

10. Rövid tévéinterjú a Parlamentben. Riporter: Töpörke úr, engedje meg, hogy gratuláljak a Kossuth-díjához. Mit érez most?

Töpörke: Különös kettősséget. Egyfelől örülök a magas kitüntetésnek, másfelől szomorú vagyok, hogy annak idején ezt Vas Horác nem kapta meg. Éppen ezért a díjat kettőnk elismerésének tekintem.

Riporter: Szép gesztus. Méltó önhez. Tervei?

Töpörke: Mint eddig. Még mindig akad mondanivalóm Vas Horácról. Ki mondja el, ha nem én?

11. Elhunyt Töpörke Árkos, a neves Vas Horác-kutató. Váratlanul ment el, anélkül hogy kiadhatta volna még eddig nem publikált emlékeit Vas Horácról. Nagy úrt hagyott maga után, hiszen most még, a gyász óráiban, elképzelnünk sem tudjuk, ki emlékszik majd Vas Horágra. Lesznek-e vajon követői? A kérdésre nem tudjuk a választ, de azt igen, hogy utolsó kívánsága az volt, Vas Horác közelében temessék el. Amint azt az özvegyétől megtudtuk, egyetlen szabad sírhely van a nagy írótól, lábától, de ismerve Töpörke Árkos közismert szerénységét, bizonyára ezzel is beéri. És ha tehetné, valószínűleg még ezt is mondaná: „Pardon, kedves mester...” Mire Vas Horác minden bizonnyal így válaszolna: „Nem tesz semmit.”